

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

NYHETSREVI NR 13

20 februari 2006

SRF årsmöte 2006 på Öckerö, med seminarium om demokratifrågor

Den 24-26 mars har SRF sitt årsmöte. Det är i år på Öckerö utanför Göteborg. Utöver sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer vi att hålla ett seminarium kring demokratifrågor. Vi vet att skärgårdsborna är svagt representerade i de politiska församlingarna. Det är helt enkelt många gånger alltför krångligt att delta aktivt i de möten och sammanträden som det kräver. Restid och kostnader är ett direkt hinder.

I några olika kommuner har det gjorts försök för att förbättra situationen. Under seminariet kommer dessa att redovisas och vi får en diskussion kring hur man kan stimulera ytterligare initiativ kring aktiva skärgårdsbor och deltagande i kommunal demokrati.

SRF ansökan om anslag för 2006

Regeringen har genom Näringsdepartementet under några år givit SRF ett stöd med 500 000 kr årligen. Genom detta har skärgårdsborna fått möjlighet att bedriva ett aktivt organisationsarbete. Förbundets verksamhet har fått viss stadga och kontinuitet. Det finns också möjlighet att regelbundet kunna samla representanter för landets skärgårdsföreningar. Vi har också kunnat medverka i olika åtaganden och uppdrag som har uppskattats av olika myndigheter som önskat vår medverkan i olika referens- och arbetsgrupper. Därmed kan vi bidra med vår kunskapsbank om förhållandena för dagens skärgårdsbor.

SRF har genom de två projekten inom "Mål 2 öarna" och "Interreg IIIc" arbetat med att beskriva den aktuella situationen för de små öarna med avseende på en rad centrala områden. Projektarbetena sker med ett gräsrotsperspektiv där skärgårdsborna bidrar med kunskaper om de verkliga och upplevda förhållandena i olika frågeställningar kring boende, arbete och service. Båda projekten avslutas med att ge en samlande bild av dagens situation. Fram till november 2005 har ett antal konferenser inom de bägge projekten ägt rum:

Avsikten är att visa goda exempel på initiativ och lösningar för en framtida utveckling, att visa hur bra samarbeten kan utvecklas mellan skärgårdsbor och myndigheter. Exempel på bra initiativ kan sedan ge stöd för grupper som vill bedriva ett fortsatt utvecklingsarbete.

Under 2006 kommer arbetsbördan att öka ytterligare. Förutom de pågående projekten och andra åtaganden och uppdrag har vi också blivit ombudade att delta i en referensgrupp för Landsbygdskommitténs arbete. Vi vet också att det kommer att krävas en rad insatser för att bevaka skärgårdarnas intressen inför kommande programperiod med regionala stöd. Både vad gäller nya strukturfonder och det nya programmet för Landsbygdsutveckling.

Under 2005 har vi vid flera styrelsemöten arbetat med att hjälpa våra föreningar att få in kunskaper om förhållanden och möjligheter i skärgårdarna i det pågående arbetet med regionala utvecklingsplaner, RUP. Även när regionernas RUP:ar är klara skall de påverkas där vi ser att skärgårdsförhållandena inte fått tillräcklig uppmärksamhet.

Ett ökat anslag

Skärgårdarnas Riksförbund ansöker för 2006 års verksamhet om ett anslag från Näringsdepartementet med 1 500 000 kr.

- Den medfinansiering som redan är beviljad och in-tecknad i vår projektverksamhet kan vi därmed utnyttja till fullo genom projektens ramar. Detta innebär kostnader på ca 600 000 kr.
- Vi kan behålla vår förbundssekreterare som också kan delta i större utsträckning vid tillfällen där olika myndigheter och organisationer önskar vår medverkan.
- Kostnaderna för en förbundssekreterare på 50% inklusive administrativa kostnader bedömer vi till 300 000. Därtill behöver vi förbättra vårt informationsarbete med både tryckt och webbaserat material. Denna del är tyvärr eftersatt idag.
- Kostnaderna för projektsamordnaren inom Interreg-projektet inklusive administration uppgår likaledes till 300 000 kr varav vi vartefter får 50% tillbaka.

De äskade medlen är därför av största vikt för att vi ska kunna driva en demokratisk riksorganisation med ekonomiskt svaga medlemsföreningar samt delta i de sammanhang och med de partners som behövs för att kunna utveckla arbetet för landets skärgårdsbor. Vi vill också att regeringen uttalar att stödet är långsiktigt och kommer att kunna utgå även 2007.

Holmöarna regeringens färjeutredare

Regeringen kommer att lägga en samlad transportpolitisk proposition den 22 mars. Viktiga frågor i denna är de åtgärder som behövs kring färjetrafiken. I slutet av januari gav regeringen före talmannen och statsrådet Tage Peterson i uppdrag att vara förhandlingsman kring just färje-frågor. I uppdraget nämns speciellt trafiken till Holmön utanför Umeå. Uppdraget skall redovisas 31.12 i år. Vi vill påminna om att flera färje-frågor är angelägna. Här finns t.ex. huvudmannaskapet för trafiken till Visingsö, Ven och Ornö. Vi förutsätter att man förtydligar Tage Petersons uppdrag i propositionen i mars och att man utnyttjar hans kompetens för hela färjeproblematiken.

Mål 2 öarna

Genom uppräknig av eurokursen har detta strukturfondsprogram fått ett tillskott i budgeten med 12,5 miljoner kronor. Det innebär att det i dagsläget finns ca 26,5 miljoner kronor till förfogande för regionala utvecklings-satsningar på öarna. Dessa medel ska fördelas under 2006. Så nu är det hög tid att komma in med nya projekt.

Det är tråkigt att beskedet om uppräknig av kursen kommer så sent. Det största problemet med att nu hinna genomföra bra projekt blir att lösa frågan om nationell medfinansiering. Staten skickar nämligen inte med några extra resurser för detta.

Därmed är risken stor att den ö som lättast själv kan besluta om sin medfinansiering, Gotland, får största delen av kakan.

Styrelsemötet på Stensund

Styrelsemötet hölls på kursgården Stensund utanför Trosa 13.11.2005. En viktig punkt på dagordningen gällde förbundets ekonomi. Med en alltmer ökande verksamhet blir det viktigt att verksamheten följer den budget som är tagen för året. Detta fungerar bra för 2005 men fördröjningar med återföring från EU av utlagda projektmedel gör att likviditeten blir lidande.

Under mötet diskuterades budget för 2006. Den stora osäkerheten är givetvis storleken på det statliga verksamhetsbidraget. Styrelsen beslutade att en ansökan om verksamhetsbidrag med 1 500 000 kr för 2006, i enlighet med den diskuterade budgeten, skall lämnas in till regeringen.

Styrelsen beslutade på SIKO:s uppmaning att SRF tar in fakta kring regler för skolskjutsar till sjöss för barn i friskolor. Det har visat sig att frågor kring detta är aktuella i Stockholms skärgård. Likaså har det under hösten kommit allt fler uppgifter om den försämrade servicen i skärgårdar kring postgång och tillgång till kassaservice. Detta är mycket viktiga frågor för många företag inte minst under turistsäsongen. Karen Alm från Ven tog initiativ till en snabbenkät som också visar vilka stora skillnader det finns i olika skärgårdsområden. Styrelsen beslutade att SRF skall engagera sig i denna fråga.

Styrelsemötet hade förberetts av Sörmlands Skärgårds Intresseförening med Nils Kjellberg och Sören Pettersson i spetsen. De avtackades för väl genomförd planering. Ett speciellt tack riktades också till Trosa kommun och särskilt kommunfullmäktiges ordförande för den mycket gästfria och trevliga middagen i samband med styrelsemötet.

Seminarium om fiskets roll i framtidens skärgård

I anslutning till styrelsemötet på Stensund arrangerade SRF den 12 november ett seminarium om fiskets roll i framtidens skärgård. Ett 30-tal deltagare från landets alla kuststräckor deltog. Bakgrunden och problematiken är väl känd med hotbilder kring miljön och fiskbeståndens storlek. Vad som lyfts fram mer sällan är fiskets bredare roll i näringslivet och dess betydelse i skärgårdens kulturarv. Det är verkligen en näringsgren som är värd att vårda och förvalta av flera skäl.

Vid seminariet gjordes en kort översikt av det rikliga material med olika rapporter som kommit fram på senare år. Med dessa som utgångspunkt lade regeringen en proposition om kust- och insjöfisket 2003. Här betonades fyra mål: biologisk mångfald, regional utveckling, stärka intresseorganisationernas inflytande och konsumenternas krav. Få näringar är så genomlysta, debatterade och ifrågasatta idag. Fiskerinäringen är på defensiven och en ny ansats behövs för att komma ur detta.

Sedan dess har fiskeriverket fått i uppgift att stimulera försök med samförvaltning där olika fiskeintressen skall samsas. Det finns sex sådana försök idag; Norra Bohuslän, Halland, Gotland, Kalmar/Östergötland, Vindelälven och i Vättern.

Rapporten "Fiskets framtid på södra ostkusten – utveckling eller avveckling" presenterades på seminariet. Där redovisas situationen i fem län på ostkusten men också med en konkret lista

över lämpliga åtgärder. Seminariet gick igenom de olika förslagen och samlade därmed in synpunkter från de olika skärgårdarna.

Under rubriken "Hur går vi vidare" talade Robert Olsson, räkfiskare från Grebbestad, om sitt arbete och framtidssynen på förvaltningen av fisket. Utgångspunkten var arbetet kring räkfisket i Kosterrännan. När Naturvårdsverket ställde ensidiga krav på att göra området till ett reservat utvecklade man istället en gemensam förvaltning av beståndet och hur fisket skall få bedrivas. Viktiga parter här var kommunen med kommunalrådet Erland Lundquist, länsstyrelsen och forskningen vid Tjärnlaboratoriet. Man enades i en rad konkreta förslag och idag är detta arbete närmast ett skolexempel på hur fiskefrågorna bör hanteras.

Med det goda exemplet från norra Bohuslän kom sedan initiativet med fler försök kring "samförvaltning" av fiskbestånd. Vid seminariet redovisades också hur långt arbetet hunnit i skärgårdarna i Östergötlands och Kalmar län. Där handlar det om att ena fritidsfisket, fiskevattenägare och yrkesfisket i gemensam lokal förvaltning av typ fiskevårdsområden.

Föreningsrapporter, notiser från landets skärgårdar

I samband med styrelsemötet i november gjordes en snabb överblick över aktuella frågor i föreningarna. Nedan finns några av dessa rapporter.

Ven

Det är bestämt att det ska byggas en ny skola på Hven 2006, då Tycho Brahe museet vill ha möjlighet att använda nuvarande lokaler. Det är tyvärr flyttat fram till 2007, man blir lite orolig över detta.

Karen Alm

Bohusläns skärgårdsråd

BSR har lagt upp ett arbetsprogram där länet geografiskt delats upp i 3 delar. Där har man gått ut med information om vad rådet och SRF gör samt sonderat vad man vill att rådet skall göra i framtiden. Ett arbete med förnyelse av hemsidan är påbörjat.

Visingsörådet

Visingsörådet gör nu om sina stadgar från 1971. Ett brett representantskap ersätts med olika utskott under styrelsen: näringslivsutskott, samhällsutskott, föreningsutskott och ett projektutskott.

En centrumutvecklingsgrupp har tillsatts som kommer att söka medel från Jönköpings kommun. Efter fem års väntan med ständiga överklaganden från Naturskyddsföreningen och Naturvårdsverket har Miljööverdomstolen medgett strandskyddsdispens, vilket innebär att golfbanan får vara kvar inne på flygfältet.

Slutligen väntar vi fortfarande på den trafikpolitiska propositionen för ett avgörande av huvudmannaskapet för färjetrafiken.

Bernt Strandberg

Vinöns Kultur- och hembygd förenings

Nya färjan till Vinön, "Sedna", invigdes i oktober med stor invigningsfest med såväl dop som tårta. Den nya färjan är byggd av Djupviks varv på Tjörn, vilket innebär att det är den första svenskbyggda vägfärjan sedan 1990.

Nu är det bredband på Vinön. Sjökabeln är på plats och det är grävt kablar över ön till telestationen. Alla som ska ha fiber direkt in i husen har också grävt. Stadsnät har varit väldigt tillmötesgående för att hitta bra lösningar för alla intresserade.

Eva Widlund

Smålandskustens Skärgårdsförening

Vi arbetar med att utveckla samarbetet med Länsstyrelsen och Regionförbundet i Kalmar län. Länsstyrelsen verkar vilja stödja våra tankar och idéer och med bland annat ett årligt verksamhetsbidrag. Vi försöker så gott vi kan att vara med i länets arbete med en ny regional utvecklingsplan, RUPEN IV, alltså den fjärde i ordningen som nu beslutas i regionfullmäktige i februari.

Behovet att samverka med andra ideella föreningar med kust- och skärgårdsintresse har påtagligt ökat i vårt län. En utveckling kan vara att tydligare stärka SSF som en länsförening för långsiktiga och strategiska förvaltnings- och utvecklingsfrågor. Där kan mer lokala föreningar i Tjust och Misterhults skärgård ingå. De kan bestå av byalag och intresseföreningar på ö-nivå. SSF skulle då få en liknande struktur som SIKO i Stockholms skärgård.

Våra protokoll är offentliga och finns tillgängliga på vår hemsida www.smalandskusten.se.

Mats Ohlsson

SIKO

SIKO:s höstmöte handlade om Landstingets skärgårdspolitiska program och delregional utvecklingsplan. Två viktiga dokument som många är väldigt kritiska till. I grupparbeten där varje förening hade ansvar för olika teman jobbade man hårt för att belysa svåra frågor. Resultatet blev SIKO:s remissvar till Landstinget. Den delregionala planen är nu återremitterad till tjänstemännen och det politiska programmet något justerat.

EU-lotsprojektet är slutfört, den rapport som gjorts av projektet är klart positiv. Under hösten har ett antal möten med partnerskapet ägt rum och arbete pågår nu med att försöka få finansiering till två skärgårdsutvecklare på halvtid.

Bostadsprojektet för nya hyresbostäder i skärgården fortsätter och det är nu projekt på fem öar. Vi har fått lite pengar till uppdatering av SIKO-stugan, hemsidan för intresseanmälningar för boende i skärgården.

SIKO har uppmanat alla sina medlemsföreningar att ordna "valmöten" med lokala politiker och ställa frågor om skärgårdspolitiken.

Läs Skärgårdsbryggan, www.skargardsbryggan.com, så får ni senaste nytt från vår skärgård.

Näringsliv i skärgården, d.v.s. vi själva, samlas i Sandhamn 23/11 för att komma vidare med det nya nätverket "Näringsliv i skärgården". Avsikten är att skapa ett nätverk som kan ta sig an de renodlade näringslivsfrågorna. Nätverket har ett nära samarbete med SIKO.

Sune Fogelström

Gräsö Skärgårdsråd

Trafikfrågor är alltid aktuella. Kravet på inrättande av huvudled för vägen söderut från färjan är åter överklagad till Vägverket. Vi har också möten med representanter för kommunen och Upplands lokaltrafik för att bevaka färjeturer och busstrafik.

Nu är det så många barn på ön att det är kö till förskolan på Gräsö. Den brännande frågan om eventuellt marint reservatet utanför Gräsö är vilande eftersom länsstyrelsen är överlupen med arbete och vi väntar på reaktion från dem.

Birgitta Söderberg

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Vårt största projekt just nu är den eventuella upprustningen av Svartsundsranan, (en gammal inomskärsfarled, omskriven redan på 1300-talet). Vattendomen har just blivit klar, nu är det bara pengarna som fattas.

Sjöräddningsstationen är färdigbyggd och invigd, men någon båt har vi inte fått ännu.

Barbro Olsson

Luleå Skärgårdsförening

I somras fick vi lokaltrafik till sjöss med snabbgående båt till öar med fastboende. Turerna gick morgon och kväll, måndag till fredag med uppehåll två veckor i juli. Hela projekt har blivit oerhört populärt med en beläggning på ca 70 %. Målet är att trafiken ska permanentas. Skärgårdsföreningen har begärt att få vara remissinstans i miljöärenden i skärgårdarna.

Föreningen har kommunens uppdrag att göra en enkät om hur vi ställer oss till utbyggnad av trådlöst bredband. Ett försök har startat och enkäten ska göras under vintern.

Tiden för isläggning varierar kraftigt i olika områden. När man från vissa öar kan åka båt, så kan man åka bil på isen från andra. Så snart snö kommer på isen fördröjs istillväxten. Vi har begärt att kommunens tekniska förvaltning skall inbjuda oss, plogningsentreprenörer, universitetet m.fl. för att se på olika möjligheter att ploga snön innan isen bär traktorer och lastbilar.

Vår medlemstidning "Nött fra stjerigår'n" har tagits emot på ett strålande sätt.

Hubbe Öqvist

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

Föreningen har under året speciellt ägnat sig åt miljöfrågorna. En särskild temadag hölls på Askö i slutet av sommaren där några av landets ledande forskare på området förmedlade sin syn på nuvarande tillstånd. Frågan om bildande av en kust- och skärgårdsstiftelse lever vidare. Processen är emellertid mycket komplex och många hinder återstår innan den kan realiseras.

Nils Kjellberg

Skolutveckling i skärgårdarna

Det blev ett konkret resultat av SRF seminarium om skolfrågor hösten 2004 på Möja.

Myndigheten för Skolutveckling, MSU, med skärgårdsintresserade generaldirektören Pia Enochsson, beslutade vintern 2005 att dra igång ett nätverk mellan skärgårdsskolor. SRF deltog i diskussionerna om hur detta skulle gå till. Under hösten 2005 påbörjades arbetet genom att man bjöd in personal från kommuner med skolor på öar från hela landet. De inbjudna var allt från förvaltningschefer, skolledare och lärare. Från Holmön i norr till Ven i söder.

MSU anslog pengar för arbetet med ett nätverksbygge under två år. Man erbjöd även ett webbstöd med sida för byte av erfarenheter. Två nätverk har bildats, ett för skolor i "norr och öster" och ett för "syd och väst" och utbyte av erfarenheter är i full gång.

Skärgårdsbönder

SRF har med finansiering från Jordbruksverket genomfört ett projekt "Skärgårdsbönder".

Målsättningen med projektet har varit att utveckla arbetet med miljö kvalitetsmål och samtidig

landsbygdsutveckling inom jordbruket på öarna i landets skärgårdsområden. Projektet innehåller tre delar; en inventering av situationen idag, förslag till åtgärder för framtiden och ett påbörjat utbyte mellan brukare samt inspiration från internationella erfarenheter.

En rapport från detta projekt kommer att publiceras och distribueras till brukare, myndigheter och organisationer.

Inventeringen

Den första rikstäckande inventeringen av aktiva jordbruk på öar visar att det finns 236 aktiva brukare på 118 öar. Det innebär att det finns jordbruk på cirka 20% av landets bebodda öar. Inventeringen är utförd genom en kombination av intervjuer och besök. Alla landets bebodda öar har kontrollerats.

Med tanke på projektets inriktning på miljö kvalitetsmålen har antalet betesdjur i vinterstam inventerats. Resultatet blev (i vinterstam) 3109 nötkreatur, 3169 får, 126 getter och 416 hästar. Endast ett litet antal brukare har enbart växtodling och saknar betesdjur. 11 av brukarna är mjölkproducenter.

Åtgärder för framtiden

I samband med inventeringen har 2/3 av alla brukare intervjuats om förutsättningarna för verksamheten och förslag till åtgärder för att förbättra situationen. Det är åtgärder kring de arealbundna stöden, kompensationsbidraget, investeringsstöden och de regionala fraktstöden. Styrkan i förslagen är att de kommer från en samlad erfarenhet hos aktiva brukare på öar från hela landet.

Huvudförslaget är att myndigheterna skall erkänna de komplicerade och många gånger svårbedömda förhållandena på ofta mycket magra marker med dålig lönsamhet i djurhållningen. Rapporten föreslår att ett begrepp "skärgårdsbete" införs som klassificeringen i arealstödet på motsvarande vis som t.ex. fäbodjordbruk och alvarmark.

Kompensationsbidraget föreslås förändras så att det bättre motsvarar de ekonomiska förutsättningarna. Investeringar i rationella byggnader i skärgårdarna är svåra att få till stånd av flera skäl. På grund av de geografiska begränsningarna i ett landskap av öar blir företagen mindre och mer orationella. Förhållandena i skärgårdarna motiverar en höjning av bidragsdelen i investeringsstödet.

De regionala fraktstöden ser också mycket olika ut i olika län. Rapporten efterlyser en nationell ambition som kan hjälpa de olika myndigheter som arbetar med dessa frågor. Det finns också ett behov av ökad samordning kring myndigheternas rådgivning och insatser kring jordbruket på öar.

Nätverksbygge

Projekt "Skärgårdsbönder" har påbörjat arbetet med att föra samman brukare på öarna. Intresset för detta är stort. Vår ambition att skapa tre regionala nätverk och detta arbete kommer att fortsätta.

Likaså vill SRF erbjuda möjligheter till internationella kontakter kring jordbruk på små öar. Ett första möte ordnades i våras i Danmark där representanter från svenska brukare och myndigheter deltog. Det gav goda förutsättningar för ett fortsatt utbyte. Internationellt har man i vissa avseenden kommit betydligt längre när det gäller att marknadsföra och "sälja" det speciella och unika hos små jordbruk på små öar.

Strandskyddet, SRF kritiserar den nya utredningens förslag

Skärgårdarnas Riksförbund har skickat in ett remissvar på utredningen **Ett förnyat strandskydd**, Ds 2005:23. Där skriver vi att vi är i grunden positiva till ett bra skydd av strandremsan mot bebyggelse och exploatering. En tillgänglig strand har stor betydelse för turismens och friluftslivets utveckling. Samtidigt anser vi att stranden är en så stor del av skärgårdsmiljön att man måste acceptera att en året runt levande skärgård också kräver att stranden kan utnyttjas för boende och verksamhet.

När nya byggnadsaktiviteter är på gång i ett skärgårdsområde ställs ofta olika intressen mot varandra. Det ligger i sakens natur att det inte alltid går att hitta kompromisser som tillfredställer alla intressen. I det kommunala planarbetet är man van att ta hänsyn till en rad olika intressen. Även de så kallade riksintressena. Det är då rimligt att också strandskyddet behandlas där, som ett riksintresse bland flera. Därmed kan det på ett konsekvent sätt ingå i de överväganden som skall ske i planprocesser. Endast på detta sätt kan man få människors respekt för olika värderingar kring den åtråvärda strandremsan. Det är idag mycket svårt att förklara varför just ett speciellt intresse, strandskyddet, skall från början anses stå över alla andra intressen. Vi anser att en året runt levande skärgård är ett minst lika starkt riksintresse.

SRF vill, liksom landets kommuner och län, att strandskyddet skall vara en del i den normala avvägningen mellan olika intressen kring exploatering och bevarande. Det får inte behandlas som den exklusivt viktigaste frågan i egen lagstiftning. Utan det skall läggas tillsammans med prövning av andra intressen i plan- och bygglagen.

SRF anser också att statens prövning av besluten kring strandskyddet skall ske enbart av länsstyrelserna. Inte som idag då staten först beslutar genom länsstyrelserna och sedan om staten inte är nöjd prövas det en gång till, men då av Naturvårdsverket.

Utredningen om de nya strukturfonderna

Delbetänkandet **SOU 2005:93, Stärkt konkurrenskraft och sysselsättning i en ny geografi**, med Lars Högdahl som ensamutredare, handlar om frågor kring genomförandet av strukturfondsprogrammen under åren 2007 till 2013. Landets skärgårdsområden påverkas direkt av detta. Vi har ju idag tillgång till programmet Mål 2 Öarna. SRF har lämnat remissvar på denna utredning.

I utredningen föreslås att det kommande Mål 2 programmet "konkurrenskraft och sysselsättning" skall driva en regionalisering av resurserna och koppling till de regionala utvecklingsprogrammen, RUP. Ett bärande motiv för detta är bättre samordning och tydligare koppling till de demokratiska processerna. Vi ser här uppenbara problem för landets skärgårdar.

Vi anser att det är viktigt att man i de kommande programmen för regional utveckling tillämpar EU:s principer kring regional utveckling. Där finns principen om territoriell sammanhållning som säger att inga regioner skall lämnas på efterkälken även om de har ett naturligt geografiskt handikapp. Det innebär att speciell uppmärksamhet skall ges områden med permanenta och svåra naturliga och demografiska påfrestningar, såsom bland annat just öar. Här har Sverige ett särskilt ansvar som det EU-land som har flest bebodda öar av alla medlemsländer.

Nationell politik

De traditionella mått som brukar användas i regionalpolitiken, ekonomiska produktionsmått och arbetslöshetssiffror, fångar inte alltid geografiska olikheter som demografiska fakta, tätortsstrukturer och landsbygdsstrukturer, servicenivåer, tillgänglighet och allmän livskvalitet. Regioner med geografiska handikapp utgör viktiga delar av Europas natur- och kulturarv. Med visioner och god planering kan dessa handikapp vändas till tillgångar för en utveckling.

Statsmakterna har ofta höga ambitioner när det gäller skärgårdarna. Områdena är särskilt utpekade i miljöbalken. Riksdagen har antagit ett nationellt miljömål "Hav i balans samt levande kust och skärgård" och i EU:s arbete om Integrerad kustzonsförvaltning, ICZM, pekas på ambitioner med kust- och skärgårdsområdena. I alla dessa handlingar konstateras att förutsättningarna för att bevara och utveckla områdenas höga natur-, kultur- och rekreationsvärden är att det finns förutsättningar för att bo och verka inom områdena. Utkomstmöjligheterna för en permanent befolkning är alltså av avgörande betydelse.

En nationell handlingsplan skall omsättas i ett regionalt utvecklingsarbete. I varje län pågår nu processen kring regionala utvecklingsprogram, RUP, där man försöker fånga möjligheterna i utvecklingen i respektive län. Ett centralt problem då blir att skärgårdslandskapet med de bebodda öarna snarare utgör en egen enhet med mer gemensamma erfarenheter och förutsättningar över länsgränserna än att bara vara en liten del i många olika regioner. För att göra skärgården rättvisa borde en plan tas fram på riksnivå för skärgården inom nya Mål 2. Genom ett eget program kommer uppmärksamhet och offentliga satsningar som annars inte skulle ske.

Argumenten för ett separat ö-program inom nya Mål 2

Framtiden ligger i öarnas speciella karaktär. Miljön, med aktiva och levande samhällen på öar omgivna av vatten är den viktigaste resursen i den framtida utvecklingen. Att utnyttja och marknadsföra de naturliga och kulturella resurserna, väl värda att skydda och bevara, är framtidens utmaning. Genom att se och stimulera mångfalden och särarten i natur och kultur utvecklar man den stora tillgången. Därmed utgör öarna starka bidrag också i en nationell sammanhållning.

Landets små öar utgör en sammanhållen region som är starkt präglad av naturgeografin men som går på tvärs med den administrativa kartan. Det är i alla avseenden en liten grupp, 32000 invånare spridda på 101 kommuner och i 18 län. Den glesa strukturen innebär stora svårigheter att delta i det demokratiska samhällsarbetet och att påverka beslut som tas långt bort. Det är en svag grupp som alltid kommer att ha svårt att orka påverka och bevaka sina olika regioners arbete.

För att göra skärgården rättvisa behöver en plan tas fram för ett eget program för öarna för hela landet.

Lars Högdahl har tagit del av dessa synpunkter under utredningsarbetet. Uppenbarligen delar han vår syn på problematiken och uppmärksammar också i utredningen att regeringen skall kunna hantera regioner med speciella särdrag som ett nationellt tema. I utredningen pekas ut just landets många bebodda små öar som ett sådant möjligt område.

Vi hoppas att regeringen läser detta och delar vår uppfattning att den särpräglade skärgårdsregionen inte kan bevakas rättvisande genom att hanteras genom ett stort antal

regioner. Därför bör regeringen ange att skärgårdsområdet fordrar särbehandling och ange som nationellt tema.

Lars Högdahls utredning redovisas i två omgångar. Första delen beskriver förvaltningsorganisationen. Nu är också del två just publicerad. Där ligger frågor kring genomförande och demokratiskt inflytande. Det gäller sammantaget ett stort innehåll med nationella program, nationell samordning, sektorssamordning, regionala program och partnerskap.

ESIN projektet om villkoren på små öar i EU

ESIN, European Small Islands Federation fortsätter att utveckla sitt arbete. I ett Interreg IIIc projekt, "Inter Island Exchange" beskrivs förhållanden kring näringsliv, boende och service på små öar i de sex länderna genom 18 tematiska delstudier. Det sker genom en serie nätverkskonferenser. Flera möten är genomförda och skärgårdsbor från hela Sverige har fått nya utblickar och erfarenheter. SRF är ansvarig för tre teman; boendefrågor, transporter och temat "nya öbor".

Avsikten är att ge en bra bild av situationen idag kring olika utvalda frågor. För 2006 gäller kommande ämnen och mötesplatser

Turism	Skottland	14-16.3
Public service	Irland	25-27.4
Vuxenutbildning och IT	Frankrike	Maj
Ungdomsfrågor	Finland	Juni
Transporter	Sverige	Augusti

Vid varje möte skall svenska skärgårdar och kunskaper vara representerade. En samlande slutkonferens för projektet kommer att hållas i Skottland 21-22.11.2006.

Rapporter från alla teman och nätverksmöten kommer att publiceras. I första hand titta på ESINs hemsida www.europeansmallislands.net. Mer upplysningar om projektet kan också fås av Stefan Andtbacka som är projektansvarig hos SRF. Han har telefon 070-426 14 20 och e-postadress stefan.andtbacka@comhem.se.

Kommande ESIN möte om turism

Skottland kommer 14-16.3 att arrangera ett möte om turism. Det är i första hand ekoturism som skall studeras. Mötet blir på ön Arran och en grupp som försöker utveckla ön till "A total quality destination". Det innebär gemensam marknadsföring, samordning av serviceutbud och upplevelser och hur man på detta vis skapar fler jobb på ön.

Vid mötet får man också en överblick över hur turismen utvecklas på öarna i de deltagande länderna.

ESIN utökning med italiensk organisation

European Small Islands Federation bildades för fem år sedan på initiativ av SRF. Sex länder var med vid bildandet på Möja i Stockholms skärgård. Vid det årliga mötet i september 2005 välkomnades organisationer för små öar i Grekland samt Estlands öar. Nu är den nionde medlemmen på väg in i ESIN. Det är den italienska organisationen ANCIM, Associazione Nazionale Comuni Isole Minori, som är ett förbund av 35 kommuner på 43 små öar. De ligger

i sex olika regioner. Jämfört med svenska förhållanden är många av öarna stora till antalet invånare. Elba har t.ex. 45.000 invånare. Men det finns också öar med bara något hundratal invånare.

ANCIM arbetar i projekt och viktiga frågor är turismen, vatten och avlopp, avfall, lokalekonomin, färjeförbindelserna, återkomst av traditionella näringar, lokala produkter och IT-frågor.

PBL kommittén och förslag kring konkurrensen om bostäder

Plan och bygglagkommittén har haft i uppdrag att se över och föreslå förändringar i gällande plan- och bygglag (PBL). Nu är arbetet slutfört och betänkandet "Får jag lov?", SOU 2005:77 är nu ute på remiss. En viktig fråga i många skärgårdsområden är hur man kan komplettera nuvarande lagstiftning och ge de kommuner som vill möjlighet att införa krav på helårsboende i nya detaljplaner, den så kallade "Tanumsmodellen".

Sedan länge har SRF pekat på att bristen på bostäder är ett stort hot mot en levande skärgård. I en del överhettade områden är denna brist till stor del förorsakad av den fortlöpande omvandlingen av helårshus till fritidshus. Den kraftiga efterfrågan på bostäder för fritidsbruk har medfört att marknadspriserna på bostadshus ofta ligger långt över den nivå den bofasta befolkningen, och inflyttare har möjlighet att betala. Detta innebär en effektiv spärr mot förnyelse och utveckling. Skenande fastighetspriser gäller idag inte bara äldre, befintliga bostadshus utan även relativt nya bostäder och tomtmark.

PBL-kommitténs ordförande, landshövding Lars-Eric Ericsson, säger att orsaken till att utredningen inte behandlat denna fråga är att det är svårt att skilja mellan helårs- och fritidsboende. Det är ett märkligt uttalande. Staten beskattar ju normalt efter var man är mantalsskriven.

Det må vara att den föreslagna "Tanumsmodellen" inte är konfliktfri. Men den skulle ge en laglig möjlighet för kommunerna att trygga helårsboende med stöd av bestämmelser i detaljplaner. Modellens förslag skulle bara kunna utnyttjas vid planeringen av ett nytt bostadsområde. Tomtägare och köpare av andra enskilda fastigheter behöver således aldrig sväva i okunnighet om villkoren för ägandet. Kravet att utreda en komplettering av nuvarande lagstiftning i linje med "Tanumsmodellen" framfördes redan sommaren 2003 till PBL-kommittén av bl.a. SRF, nätverket av kust- och skärgårdskommuner och av Föreningen för helårsboende och frivillig boplikt. Vid en konferens om bostadsfrågan i skärgården, som Glesbygdverket anordnade hösten samma år togs frågan upp igen.

Vi har svårt att förstå varför staten inte ens ville utreda en fullt tänkbar idé som kan bidra till en ökad året runt bebyggelse i skärgårdarna. Det blir allt tydligare att staten istället väljer att titta på medan kustsamhällen och skärgårdar allt snabbare förvandlas till fritidsreservat för de som kan betala högst.

SRF uppvaktade miljödepartementet i dessa frågor i november tillsammans med Hans Arén, Lena Falkheden och Marie Svahn från Föreningen för helårsboende och frivillig boplikt.

Leader och Skärgården 2007-2013

Leader är ett utvecklingsprogram finansierat av EU och Sverige gemensamt. Det ger möjlighet för "tre-partnerskap" mellan offentliga, ideella och näringslivssektorerna att samarbeta i utvecklingen av sitt område. Det speciella med programmet är också att besluten över resurserna flyttas närmare de människor som berörs. Programmet löper under samma perioder som andra EU-program.

SRF har under åren diskuterat möjligheterna att bilda ett nationellt skärgårdsprogram inom Leader. Vi vet att detta går bra i andra länder, trots lite "spretig" geografi. Vid SRF:s styrelsemöte i november beslutades att ett konkret förslag till ett "Leader - Skärgården" skall tas fram. I argumenten för detta har speciellt öarnas karaktär och gemensamma problematik lyfts fram.

Förutsättningarna klarnar, förslag till strategi överlämnad

Regeringen lämnade 14.2 sitt förslag till strategiskt program för nytt LBU-program 2007-2013 till Riksdagen. Strategin utgår från EU:s tre mål för landsbygdspolitiken: insatser för ökad konkurrenskraft inom jord- och skogsbruk, förbättrad miljö och landskap samt ökad livskvalitet på landsbygden och diversifiering av landsbygdens ekonomi.

I skrivelsen slår regeringen fast några övergripande strategiska inriktningar för det svenska programmet. Det nya landsbygdsprogrammet behöver breddas för att nå de övergripande målen om en ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Åtgärder behövs som främjar tillväxt och sysselsättning på landsbygden, bland annat stöd till kompetensutveckling, ny teknik, innovationer och kvalitetsproduktion ska stötta ett ökat småföretagande med anknytning till de areella näringarna. I skrivelsen lyfter man fram de nationella miljömålen med koppling till lantbruket och landskapets natur- och kulturvärden. Det nya programmet föreslås mer än tidigare stödja en utveckling av landsbygden som helhet.

Lokalt engagemang genom partnerskap, utvecklingsgrupper eller liknande ska stödjas. Man vill också att programmets insatser mer än tidigare skall anpassas till lokala och regionala förutsättningar.

Därmed har regeringens lagt sitt förslag till nationell strategi för landsbygdsutveckling. I Riksdagen har partierna som vanligt två veckor på sig att motionera och sedan sker en behandling i jordbruksutskottet och därefter riksdagsbeslut. Sedan skickas det till EU för prövning och godkännande. Sedan skall ett nationellt program om själva genomförandet också tas fram och godkännas av EU.

Genomförande

Av de förslag som kommit fram tyder mycket på att programmet blir ganska öppet utan alltför många detaljregler. Leader kommer att få finnas i hela landet, alltså även inom hela Norrland som idag inte ingår. Det skall byggas upp av grupper med trepartnerskap som idag. Leader skall bestå av geografiskt identifierbara områden och det skall finnas en utvecklingsplan för varje område. Varje grupp skall genom sin styrelse, LAG, ha avtal om medfinansiering med kommuner och län. Ansökningar om att bilda Leaderområden föreslås kunna ske under 2007 och 2008.

Stark demokratisk förankring

I alla Leader program har den demokratiska förankringen av stor betydelse. Tillsammans med förutsättningen om tre-partnerskap Det kan finnas olika vägar för detta men i SRF har vi goda utgångspunkter i SRF medlemsföreningar, det kommunala kust- och skärgårdsnätverket samt de näringslivsorganisationer som finns.

Ett program måste tas fram gemensamt med intressena. Här skall de strategiska målsättningarna synas, men också de mer konkreta vägarna att nå framåt. Våra ledstjärnor ”arbete, boende och service” är bra utgångspunkter. Men det finns också möjlighet till nya ansatser med tema som lokal förvaltning, utnyttjande av ny teknik nu när den byggs ut. Men det finns också tydliga uppgifter i programmet att arbeta med de areella näringarnas utveckling för framtiden.

De tre axlarna – en kort repetition

Leader utgör en del inom programmet för landsbygdsutveckling. Detta program är mycket stort och omfattar även mer traditionellt stöd till jordbruket. Programmet är indelat i fyra axlar.

Axel 1 Jordbrukets konkurrenskraft. Här ligger investeringsstöd för jordbruket, förädling mm.

Axel 2. Förbättring av miljön. LFA stödet för jordbruket, miljöstöd för jordbruket mm.

Axel 3. Diversifiera ekonomin på landsbygden och ökad livskvalitet, företagsstöd, Leader.

Axel 4. Förvaltningskostnader för Leader mm samt resurser för internationellt utbyte.

Enligt EU beslutet skall minst 5% av LBU pengarna gå till arbete med Leader metoden.

Däremot vill man tydligen att detta arbete skall kunna ske inom alla tre ”huvudaxlarna”.

Hur mycket stödpengar varje land skall fördela är inte klart utan beslutas först när EU:s budget är klar och den svenska nationella medfinansieringen bestämts.

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

e-post info@skargardsborna.org

Styrelsens arbetsutskott

Kjell Björkqvist, ordförande
Styrsö Hamnväg 18, 430 84 STYRSÖ
Tel. 031-97 17 20

kjell.bjorkqvist@stadshuset.goteborg.se

Anne Forslund
Styrsö, 130 38 RUNMARÖ
Tel 08-571 523 56

anne@runmaro.se

Mats Ohlsson, vice ordförande
Marsö, 572 95 FIGEHOLM
Tel 0491-360 36, 070-967 99 42

mats.ssf@telia.com

Eva Widlund
Nothaga gård, 715 93 VINÖN
Tel 019-44 80 48

eva.widlund@vinon.se

Förbundssekreterare

Bengt Almkvist
Missjö, 614 98 SANKT ANNA
Tel 0121-521 22, 070-346 54 02

bengt.almkvist@sanktanna.com